Sanna Lehtonen

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönne 30.4.2025 / Hallintovaliokunta perjantai 9.5.2025 klo 11.40
VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026 - 2029

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029

Julkisen talouden suunnitelman mukaan Petteri Orpon hallituskauden päätökset vahvistavat kuntataloutta noin 300 miljoonalla eurolla, mikä on bruttokansantuotteeseen suhteutettuna vain 0,09 prosenttia. Päätösten kuntataloutta vahvistava vaikutus on pienentynyt edellisestä julkisen talouden suunnitelmasta, sillä puoliväliriihessä kuntien lakisääteisten tehtävien rahoittamiseen myönnettävään peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistettiin uusi 75 miljoonan euron leikkaus. Leikkaus on ristiriidassa sen suhteen, että Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on ohjata kuntahallintoa lähelle tasapainoa. Kuntahallinnon rahoitusasemaksi ennustetaan -0,6 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2027.

Valtion kuntataloutta vahvistavat päätökset kiteytyvät 277 miljoonan euron valtionosuuslisäykseen vuoden 2023 marraskuisen sote-siirtolaskelman tarkistuksen vuoksi ja kiinteistöveron korotukseen 108 miljoonalla eurolla vuoden 2024 alussa. On mahdollista, että pitkällä aikavälillä odotettua vahvempi talouskasvu tulee lisäämään kuntien verotuloja arvioitua enemmän. Toisaalta Petteri Orpon hallituksen päätökset laajentaa kuntien tehtäviä ja velvollisuuksia tulevat pitkällä aikavälillä väistämättä myös kasvattamaan kuntien kustannuksia niin, että tehtäviin kohdistettu kompensaatio ylittyy.

Edellä mainittujen kuntataloutta vahvistavien päätösten vastapainona on kuitenkin myös vähennetty kuntien valtionrahoitusta. Puoliväliriihen 75 miljoonan euron leikkauksen ohella peruspalvelujen valtionosuutta pienentää yhden prosenttiyksikön indeksijarru, jonka vaikutus nousee noin 110 miljoonaan euroon vuonna 2027. Kuntien valtionosuutta leikataan vuonna 2026 yli 20 miljoonalla eurolla myös keskeneräisen kuntien norminkevennysohjelman perusteella. On erittäin valitettavaa, että tilanteessa, jossa hallitus ei kykene saavuttamaan sadan miljoonan euron säästötavoitetta, päädytään leikkaamaan valtiolle kehysriihessä 2024 asetettu säästösumma kuntien kukkarosta. Valtionosuusleikkaus tuleekin poistaa.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Julkisen talouden suunnitelmassa muut hallituksen kuntapäätökset esitetään kuntatalouden kannalta neutraaleiksi eli niiden oletetaan lisäävän kuntien tuloja ja menoja yhtä paljon. On tärkeää, että hallitus kompensoi kunnille myös valtion päättämien veroperustemuutosten talousvaikutukset. Käytännössä hallituksen toimenpiteiden vaikutukset näyttäytyvät ja kohdistuvat kuitenkin hyvin erisuuruisina eri kuntiin.

Kuntien talousnäkymä heikkenee kuluvana vuonna jyrkästi

Kuntatalouden taloustilanne on kuluvana vuonna haastavampi kuin vuonna 2024. Tulojen kasvu on vaimeaa muun muassa hitaasti elpyvän talouskasvun ja valtionosuuksiin tehtävien leikkausten sekä takaisinperintöjen vuoksi. Toimintamenojen kasvu on sen sijaan voimakasta, sillä TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi vuoden alusta kunnille ja kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin. Vaikeuskerrointa lisää se, että suhdannetilanne on osoittautunut ennakoitua heikommaksi. Haasteista huolimatta kunnat investoivat yhä runsaasti muun muassa maan sisäisen muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi.

Toiminnan ja investointien rahavirran ennakoidaan painuvan kuluvana vuonna rajusti alaspäin: -1,6 miljardiin euroon. Taloustilanne heikkenee jyrkästi kaikissa kuntakokoluokissa. Monissa kunnissa onkin käynnissä jo useamman vuoden mittainen talouden sopeutusohjelma. Kuntatalouden näkymän oletetaan kohenevan vuodesta 2028 lähtien, kun määräaikaiset valtionosuuksien leikkaukset poistuvat ja talouskasvu lisää verotuloja. Kriisikuntamenettelyyn on joutumassa sitä ennen kuitenkin useita, pieniä kuntia.

Yksittäisten kuntien taloudellisia lähtökohtia vaikeuttavat mittavat sote-uudistuksen tasauserät. Kuntien eriytymistä kiihdyttävät myös väestökehitys ja taloudellisen kasvun erilainen jakautuminen maan sisällä.

Valtiovarainministeriön kansantalouden tilinpidon mukaisen ennusteen mukaan yksikään julkisen talouden alasektori ei ole saavuttamassa Petteri Orpon hallituksen julkiselle taloudelle asettamia rahoitusasematavoitteita. Tässä tilanteessa hallitus ei tulisi asettaa talouspolitiikassaan verokevennyksiä julkisen talouden vakauttamisen tärkeimmäksi keinoksi.

Kuntiin on kohdistettu kuluvalla hallituskaudella jo useita rahoitusleikkauksia. Julkista taloutta heikentävät uudet linjaukset kasvattavat riskiä, että kuntien talouteen joudutaan kohdistamaan uusia rahoitusleikkauksia viimeistäänkin seuraavalla hallituskaudella.

SUOMEN KUNTALIITTO

Sanna Lehtonen
Kuntatalousasioiden johtaja

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi